

ТЕОРІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ

УДК 378.4 (477):376-056.24

Євгеній Коломієць,

аспірант

e.kolomiietss@kklp.edu.ua

Ievgenii Kolomiets,

Postgraduate student

Інститут спеціальної педагогіки і психології

імені Миколи Ярмаченка НАПН України

м. Київ, Україна

вул. Берлінського 9, м. Київ,

04060, Україна

Mykola Yarmachenko Institute

of Special Pedagogy and Psychology

of NAES of Ukraine

Kyiv, Ukraine

9 Berlinsky st., Kyiv,

04060, Ukraine

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

PSYCHOLOGICAL SUPPORT OF STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Анотація. У статті розкривається актуальність проблеми психологічного супроводу студентів з особливими освітніми проблемами в процесі отримання ними фахової передвищої освіти. Представлено аналіз літератури сучасних досліджень щодо психологічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами.

Розкрито теоретичні засади психологічної підтримки: тлумачення психологічного супроводу як цілісної системи допомоги студентам з особливими освітніми потребами (ООП),

що полягає в запобіганні та подоланні труднощів в навчанні, соціалізації та інтеграції здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в коледжі.

Охарактеризовано проблеми організації і реалізації психологічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами під час здобування ними професійної освіти.

Проаналізовано процес навчання здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, який тісно пов'язаний з процесом їх соціалізації упродовж усього життя. З'ясовано, що інтеграція таких осіб у навчальний процес отримання передвищої освіти полегшує їх подальшу інтеграцію у суспільство, оскільки передбачає спільне навчання людей із інвалідністю з іншими учасниками освітнього процесу. Але така інтеграція осіб з диференційованими станами здоров'я в освітнє середовище не гарантує всім учасникам рівного доступу до навчання, оскільки у деяких із них можуть бути специфічні освітні потреби. Акцентується увага на важливості злагодженої роботи команди супроводу, котра запроваджує комплекс заходів, що забезпечує повноцінну інклюзію осіб з інвалідністю у навчально-виховний процес фахового коледжу.

Окреслено ключові проблеми та перешкоди на шляху до якісного психологічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами. У висновках підкреслено важливість психологічного супроводу для успішної інклюзії та подальшого розвитку інклюзії в Україні.

Представлено перспективи подальшого дослідження з окресленої проблематики.

Ключові слова: психологічний супровід, психологічна підтримка, психологічна допомога, особи з особливими освітніми потребами, особи з інвалідністю, особи з порушеннями слуху, соціалізація, інклюзивний підхід, інклюзивне навчання, психічне здоров'я.

Abstract. This article reveals the relevance of the problem of psychological support of students with special educational problems in the process of obtaining professional pre-higher education. An analysis of the literature of modern research on the psychological support of students with special educational needs is presented.

The theoretical foundations of psychological support are revealed: the interpretation of psychological support as a holistic system of assistance to students with special educational needs, which consists in preventing and overcoming difficulties in learning, socialization and integration of students with special educational needs in college.

The problems of organization and implementation of psychological support of students with special educational needs during their professional education are characterized.

The process of education of students with special educational needs is analyzed, which is closely related to the process of their socialization throughout life. It was found that the integration of such persons into the educational process of obtaining a preliminary education facilitates their

further integration into society, as it involves the joint education of people with disabilities with other participants in the educational process. But such integration of persons with differentiated health conditions into the educational environment does not guarantee equal access to education for all participants, as some of them may have specific educational needs. Emphasis is placed on the importance of the coordinated work of the support team, which implements a set of measures that ensures the full inclusion of persons with disabilities in the educational process of the vocational college.

Prospects for further research on the outlined issues are presented.

Key words: psychological support, psychological support, psychological assistance, persons with special educational needs, persons with disabilities, persons with hearing impairments, socialization, inclusive approach, inclusive education, mental health.

Актуальність дослідження. Зміни в поглядах сучасної людини на проблеми, котрі її оточували все існування і лише примножувались, привели більшість розвинених країн до такого кроку як інклюзія. В даному питанні Україна не стала винятком. Інтеграція людей, на яких століттями не звертали увагу, в повноцінне життя організму під назвою «суспільство» – складний, важливий, відповідальний крок. Здійснення цього маневру покладено на всі суб'єкти соціального спілкування. Питання в об'єднанні, передачі, збереженні знань, вмінь та цінностей кожного суспільства покладено на освіту.

В умовах євроінтеграційних прагнень України особливої ваги набуває питання забезпечення інклюзивного навчання, котре є необхідною умовою для соціальної адаптації та інтеграції студентів з особливими освітніми потребами. Інклюзивне навчання не лише сприяє розвитку соціальних навичок та відчуттю приналежності до спільноти у таких студентів, а й формує в їхніх однолітків толерантність та емпатію.

Саме тому професійний розвиток студентів з особливими освітніми потребами є одним із надважливих питань фахової передвищої освіти сьогодення, що потребує психологічного супроводу в навчальному процесі.

Для кращого розуміння психологічного стану майбутніх фахівців з особливими освітніми потребами й надання їм якісного супроводу в організації навчального процесу важливого значення набуває отримання знань про цю

категорію студентської молоді, виявлення особливостей і закономірностей розвитку особистості студента, освоєння нових можливостей в організації навчального процесу.

Аналіз наукової літератури показав, що психологічним супроводом займалися як зарубіжні науковці (R. Baker, W. Layton, A. Sandeen, J. Whiteley, E. Нонан, М. Рутік, М. Скілбек, І. Кошго, П. Купка, Е. Хартманн, Ю. Укке та ін.), так і вітчизняні (І. С. Булах, Г. В. Ложкін, В. Г. Панок, Н. І. Пов'якель, Е. О. Помиткін, С. В. Васьковська, Л. В. Власенко, Н. В. Волянюк, Е. Ф. Зеєр, М. Р. Битянова, І. В. Дубровина, Ю. В. Суховершина, Т. В. Демидова, А. П. Журавель та ін.) вчені. Згідно з результатами досліджень, вчені вказують на те, що досить часто виникає проблема недостатнього професійного самовизначення та низького рівня мотивації студентів з ООП до професійного зростання. Все зазначене підводить нас до необхідності розробки та впровадження дієвих засобів психологічного супроводу навчальних процесів.

Різноманітні аспекти професійного розвитку особистості виступили предметом наукових досліджень багатьох вчених (Б. Федоришин, В. Моляко, Є. Мілерян, П. Перепелиця, Г. Балл, К. Платонов, К. Гуревич, Д. Сьюпер, Д. Міллер, Л. Бандура, Й. Лінгарт, С. Балей, К. Чарнецькі та ін.).

Отже, проблема психологічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами в умовах фахової передвищої освіти набуває неабиякої актуальності, і є малодослідженою.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Аналіз наукових праць українських дослідників свідчить про зростаючу увагу до проблематики психологічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами у закладах передвищої освіти. Попередні дослідження дають змогу зробити важливі висновки та окреслити ключові результати, що стали підґрунтям для подальшого розвитку цього напрямку.

Теоретичний огляд психолого-педагогічної літератури показав, що науковці розглядають такі аспекти: психологічний супровід студентів з інвалідністю описаний І. Томаржевською; супроводом навчання студентів з особливими потребами займався М. Чайковський; О. Хорошайло в своїх працях висвітлювала

виховання духовно-моральних цінностей у студентів з обмеженими фізичними можливостями; реабілітаційно-адаптаційним супроводом осіб з порушеннями зору до навчання у вищих навчальних закладах займалась Т. Гребенюк; В. Скрипник вивчала психологічний супровід адаптації першокурсників з особливими потребами; психолого-педагогічний супровід навчання осіб із порушеннями слуху у вищих навчальних закладах став предметом дослідження С. Литовченко; Н. Мирошніченко досліджувала інтегрування молоді з функціональними обмеженнями в сучасне середовище [6].

Принагідно зауважимо, що основою для успішності навчальної діяльності студентів з особливими освітніми потребами, а також формування почуття психологічної безпеки, є відповідно створене освітнє середовище. Це середовище буде більш сприятливим для студентів з особливими освітніми потребами лише в тому випадку, якщо воно якісно впливатиме на процес їх навчання. Саме тому актуальним стає питання психологічної підтримки у стосунках всіх учасників освітнього середовища, зокрема в умовах інклюзивного навчання. Отримати якісну фахову передвищу освіту люди з особливими потребами можуть, вступивши до фахових коледжів, за умови створення спеціальних або інклюзивних груп.

Приймаючи на навчання студентів з особливими освітніми потребами, фахові навчальні заклади мають вирішувати низку організаційних, технічних, психолого-педагогічних, методичних, соціальних та інших проблем. Зокрема, має бути створено: безбар'єрне середовище; спеціалізовані матеріально-технічні бази; спеціалізоване навчально-методичне забезпечення; впровадження спеціальних інформаційних і навчальних технологій; адаптацію викладачів і студентів до навчання в інтегрованих групах; організацію психологічної підтримки [1, 2, 3, 7].

У спеціальній літературі можемо побачити, як деякі науковці досліджували проблему психологічної допомоги особам у різних складних життєвих обставинах (І. Галецька, А. Григор'єв, А. Душка, Л. Зіборова, О. Кизимович, Г. Кукуруза, К. Островська, О. Романчук, Л. Томпсон, Г. Фюр, В. Юстіцкіс, Г. Юн, Е. Ейдемільер).

Аналіз літератури також виявляє проблеми та виклики у сфері психологічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами. До основних проблем належать недостатнє фінансування, брак кваліфікованих фахівців, неадекватна інфраструктура та соціальна стигматизація. Також відзначається недостатня кількість підготовлених психологів та педагогів, які спеціалізуються на інклюзивній освіті, а також існуючі соціальні стереотипи та недостатній рівень обізнаності суспільства.

Численні дослідження констатують, що студенти з особливими освітніми потребами в українських ЗВО стикаються зі специфічними психосоціальними викликами. Було виявлено, що таким студентам часто притаманні труднощі у сфері самореалізації, комунікативні дефіцити, знижена соціальна активність та мотивація до досягнення мети. Також відзначаються проблеми з адаптацією до нового освітнього середовища, звичка до поблажливого ставлення, а іноді й завищені уявлення про власні можливості, що може супроводжуватися відчуттям втрати майбутнього. Результати психодіагностичних обстежень послідовно вказують на наявність у студентів з інвалідністю підвищеного рівня тривожності, зниженої самооцінки та труднощів у соціально-психологічній адаптації, що підкреслює об'єктивну необхідність кваліфікованої психологічної допомоги. Загалом проблеми адаптації охоплюють навчальний процес, побутову сферу, позанавчальну діяльність та комунікативні аспекти взаємодії у студентській групі, що є особливо гострим для молоді з ООП.

Метою статті є аналіз наукової літератури з проблеми психологічного супроводу професійного розвитку студентів з ООП фахового коледжу.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розкриття тематики було використано методи систематизації та узагальнення дослідженого матеріалу.

Результати дослідження. Результати проведеного аналізу літератури дають можливість узагальнити ключові аспекти психологічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами в закладах передвищої освіти України.

Визначення психологічного супроводу в контексті української передвищої освіти є багатогранним та охоплює різноманітні інтервенції та залучення різних

учасників освітнього процесу. Психологічний супровід розглядається як діяльність практичного психолога, спрямована на створення комплексної системи психологічних умов, що забезпечують успішне перебування кожної дитини в конкретному освітньому середовищі. Сутність психологічного супроводу полягає у створенні сприятливих психологічних умов для навчання, розвитку та соціалізації студентів з особливими освітніми потребами.

Основні цілі та завдання психологічного супроводу, як їх визначає література, узгоджуються з принципами інклюзивного навчання та забезпеченням благополуччя студентів. До них належать: виявлення індивідуальних особливостей, можливостей та потреб дитини з особливими освітніми потребами; корекційно-розвиткова робота, спрямована на зміцнення працездатності, уваги, пам'яті, мислення, позитивної навчальної мотивації та емоційно-вольової сфери; консультування членів родини та педагогів щодо психологічних особливостей дитини та їх урахування в освітньому процесі; проєктування та соціально-психологічна корекція розвитку студентів в освітньому процесі; соціально-психологічна та педагогічна реабілітація студентів з інвалідністю; підвищення психологічної культури всіх учасників освітнього процесу; забезпечення комфортних та безпечних умов навчання; формування позитивної «Я-концепції» та впевненості в собі; розвиток навичок співробітництва та колективної взаємодії; формування самостійності та навичок самообслуговування; запобігання психопатологічним рисам, затримці здобуття знань, розвитку особистості та інфантилізму.

У наданні психологічного супроводу використовуються різноманітні методи та підходи. До них належать: діагностика (вивчення психологічного стану студентів, визначення їхніх індивідуальних особливостей, рівня стресу, адаптації до навчання); консультування (індивідуальна або групова робота з психологом для розв'язання особистих чи навчальних проблем); психопрофілактика (організація заходів, спрямованих на попередження емоційного вигорання, стресових ситуацій та інших психологічних проблем); психокорекція (заходи для корекції небажаних психологічних станів або поведінки); психологічна підтримка викладачів та батьків; групові обговорення та рольові ігри; тренінги

та семінари; арт-терапія, пісочна психотерапія, музикотерапія, танцювальна терапія, фототерапія.

Впровадження ефективного психологічного супроводу стикається з певними проблемами та викликами. До них належать: недостатність адаптованої інфраструктури; нестача спеціальних корекційних засобів; соціальне стигматизування осіб з інвалідністю; недостатній рівень підготовки педагогів та психологів; проблеми з фінансуванням та ресурсним забезпеченням; психологічна неготовність педагогів, батьків та учнів до інклюзії; труднощі адаптації студентів з особливими потребами до нового навчального середовища; недостатня обізнаність студентів про власні можливості та обмеження; брак інформації про професії та вимоги до фахівців; недостатня інформація для батьків щодо можливостей професійної підготовки та працевлаштування їхніх дітей; труднощі з плануванням кар'єри та проходженням практики; проблеми із соціальною адаптацією; низька активність та неготовність до праці у студентів з особливими освітніми потребами; незадовільний стан системи охорони здоров'я; стихійний характер інтеграції студентів з інвалідністю на початкових етапах навчання; недостатня увага та підтримка з боку викладачів; не завжди повідомлення студентами про свою інвалідність.

Важливим результатом попередніх наукових розвідок є доведення ефективності цілеспрямованого психологічного супроводу студентів з ООП. Наприклад, дослідження О. І. Купреєвої, проведене за участю 345 студентів з інвалідністю, продемонструвало високу дієвість спеціально розробленої програми психологічної допомоги. Цю програму було спрямовано на активізацію особистісних ресурсів, сприяння особистісному зростанню та досягненню самореалізації. Було встановлено, що психологічна допомога таким студентам має бути комплексною та реалізовуватися у двох взаємопов'язаних напрямках: безпосередня психологічна робота зі студентом та опосередкована допомога через групи підтримки, що охоплюють студентську спільноту, викладачів та батьків.

Дослідники наголошують, що психологічний супровід покликаний забезпечити необхідні організаційно-педагогічні умови, орієнтовані на внутрішні

резерви особистості з метою її максимального входження в освітній процес. Психологічний аспект такого супроводу полягає у сприянні життєвому та професійному самовизначенню студента, підготовці до здійснення вибору в кризових ситуаціях, допомозі в саморозкритті, усуненні суб'єктивних перешкод до розвитку та зміцненні психологічної стійкості. Кінцевою метою є формування у студентів з ООП здатності бути активними суб'єктами власного життя та професійного становлення.

Попри наявні труднощі у сфері психологічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами в Україні спостерігаються певні позитивні тенденції та перспективи. Розвивається нормативно-правова база; збільшується кількість інклюзивних груп та класів; створюються інклюзивно-ресурсні центри; впроваджуються індивідуальні програми розвитку; здійснюється підготовка педагогічних кадрів до роботи в інклюзивному середовищі; налагоджується співпраця з міжнародними організаціями; впроваджуються сучасні технології навчання; зростає рівень обізнаності суспільства щодо питань інклюзії.

Попередні дослідження виокремлюють низку ключових компонентів, що визначають успішність психологічного супроводу студентів з ООП. До них належать:

- Рання діагностика: своєчасне виявлення індивідуальних психологічних особливостей, потреб та потенційних труднощів студентів.
- Індивідуальний підхід: розробка та реалізація програм супроводу з урахуванням нозології, особистісних характеристик та конкретних запитів студента.
- Комплексність впливу: поєднання психокорекційної, розвивальної, консультативної та просвітницької роботи.
- Створення адаптивного освітнього середовища: робота з усіма учасниками освітнього процесу (викладачами, іншими студентами) для формування толерантного та підтримуючого оточення.
- Розвиток особистісних ресурсів: фокус на сильних сторонах особистості, підвищенні самооцінки, розвитку комунікативних навичок, стресостійкості та навичок саморегуляції.

Отже, висновки та результати попередніх досліджень українських науковців створюють міцне теоретичне та емпіричне підґрунтя для подальшого вдосконалення системи психологічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами. Вони підкреслюють нагальну потребу в такій підтримці, визначають її ключові напрями та доводять можливість досягнення значних позитивних змін у психоемоційному стані, соціальній адаптації та особистісному розвитку цієї категорії студентської молоді. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку та апробацію інноваційних моделей та технологій психологічного супроводу, адаптованих до сучасних викликів, зокрема, пов'язаних із цифровізацією освіти та соціальними змінами.

Висновки та результати попередніх досліджень. Інклюзивне навчання має значний позитивний вплив на розвиток студентів з особливими освітніми потребами, зокрема сприяє їхній соціальній адаптації, набуттю нових навичок та вмінь. Важливим аспектом успішної інклюзії є створення в закладі освіти толерантного середовища. Це передбачає актуалізацію бажання студентів з ООП спілкуватися з оточуючими, виховання у них позитивного ставлення до людей, а також включення ідей толерантності в різні форми навчальної та позанавчальної діяльності.

Дослідження також показують, що інклюзивні налаштування сприяють розвитку почуття приналежності та стійкості серед студентів з ООП, одночасно підвищуючи рівень емпатії та соціальної згуртованості серед студентів, які не мають інвалідності.

Результати досліджень також підтверджують, що правильне впровадження інклюзивних політик у закладах передвищої освіти значно покращує як академічну інтеграцію, так і емоційне благополуччя студентів з ООП.

Дослідження показують, що студенти з особливими потребами часто стикаються з різноманітними проблемами, пов'язаними з адаптацією до умов освітнього процесу у закладах передвищої освіти. Для оцінки рівня їхньої адаптації використовуються різноманітні методики, в тому числі анкетування, психологічні тести та порівняльний аналіз даних за певні періоди часу.

Наукові дослідження виявляють низку специфічних психологічних труднощів, з якими можуть стикатися студенти з ООП. Серед них часто зустрічаються стрес, підвищена тривожність, почуття самотності, а також труднощі з концентрацією уваги під час навчання. Різноманітність психологічних проблем, з якими стикаються студенти з ООП, підкреслює необхідність диференційованого підходу до надання їм психологічної підтримки, що враховує специфіку їхніх потреб залежно від типу порушення.

Дослідження також неодноразово підкреслюють важливість соціальної підтримки для психологічного та академічного благополуччя студентів з ООП. Дружня підтримка однолітків та інших членів освітнього процесу сприяє підвищенню рівня задоволеності життям та забезпечує необхідну мотивацію для подолання труднощів. Можна зауважити, що соціальна підтримка відіграє важливу роль у зменшенні стресу, пов'язаного з академічними викликами, та допомагає знизити почуття ізоляції, сприяючи кращій адаптації та навчанню.

Психологічний супровід студентів з особливими освітніми потребами передбачає різноманітні форми та методи надання допомоги, спрямовані на підтримку їхнього емоційного, соціального та академічного благополуччя.

Організація ефективного психологічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами у закладах передвищої освіти пов'язана із значними бар'єрами та викликами. Студенти з ООП можуть стикатися з різноманітними перешкодами під час спроби звернутися за психологічною допомогою. Серед найбільш поширених бар'єрів є відчуття сорому або збентеження, небажання бути названим «божевільним» або отримати негативну оцінку від оточуючих, заперечення наявності психологічних проблем, незнання про доступні послуги та куди саме звертатися за допомогою, небажання ділитися особистими переживаннями з іншою людиною, прагнення самостійно справлятися з труднощами, а також фінансові обмеження, пов'язані з отриманням психологічної допомоги. Крім того, важливу роль відіграють негативний клімат у коледжі та загальна незадоволеність якістю надаваних послуг, які можуть істотно впливати на рішення студента звернутися по допомогу. Гендерні аспекти також можуть бути важливими, оскільки дослідження показують, що чоловіки,

зазвичай, рідше звертаються по допомогу у разі емоційного дистресу. Недостатня обізнаність студентів про доступні послуги психологічної підтримки та можливості їхнього страхового покриття також є значним бар'єром. Переконавання деяких студентів у тому, що стрес є нормальним явищем під час навчання в коледжі, може призводити до недооцінки серйозності їхнього емоційного стану та небажання звертатися по професійну допомогу. Існує значна кількість особистих, соціальних та структурних перешкод, які заважають студентам з ООП отримувати необхідну психологічну підтримку, що потребує комплексних зусиль для їхнього подолання, зокрема проведення інформаційних кампаній та забезпечення доступності послуг.

Крім проблем, пов'язаних із самими студентами, існують також виклики, пов'язані з готовністю викладачів до роботи зі студентами з ООП. Викладачі можуть відчувати недостатню методологічну та психологічну підготовку для ефективного навчання таких студентів. У цьому контексті важливим є забезпечення професійно-педагогічної підготовки викладачів коледжу в умовах інклюзивного навчання. Успішна інклюзія потребує не лише бажання та готовності студентів, а й належної підготовки та постійної підтримки викладацького складу. Недостатня підготовка викладачів може призводити до труднощів в організації навчального процесу для студентів з ООП, що, своєю чергою, може негативно впливати на якість їхньої освіти та психологічний комфорт.

На державному рівні є певний брак конкретних показників у державних програмах, які б давали можливість об'єктивно оцінювати реальний стан впровадження інклюзивного навчання в закладах передвищої освіти. Відсутність чітких критеріїв та інструментів оцінки ускладнює моніторинг ефективності психологічного супроводу студентів з ООП та обмежує можливості для покращення системи на державному рівні.

Деякі фахові коледжі України створюють спеціалізовані центри підтримки студентів з ООП, які надають широкий спектр послуг, спрямованих на забезпечення їхніх потреб в освітньому процесі. Ці послуги можуть охоплювати адаптацію навчальних матеріалів до різних форматів, надання додаткового часу

для виконання завдань та складання іспитів, забезпечення підтримки під час занять та групової роботи, а також надання технічної та педагогічної допомоги. Одним із важливих напрямів роботи таких центрів є надання психологічної підтримки студентам з ООП, що допомагає їм адаптуватися до життя в коледжі та справлятися з різними психологічними труднощами. Коледжеві служби підтримки відіграють ключову роль у забезпеченні потреб студентів з ООП, однак їхня ефективність безпосередньо залежить від наявності достатніх ресурсів, залучення кваліфікованого персоналу та налагодженої взаємодії з іншими структурами коледжу.

Важливим елементом системи підтримки студентів з ООП є створення в закладах передвищої освіти команд психолого-педагогічного супроводу. До складу таких команд можуть входити педагоги, психологи, соціальні працівники, а за необхідності й медичні працівники, що дає змогу забезпечити комплексний підхід до підтримки студентів, враховуючи їхні різноманітні індивідуальні потреби. Командний підхід є найбільш ефективним для надання психолого-педагогічного супроводу, оскільки дає можливість об'єднати зусилля різних фахівців та забезпечити цілісну підтримку кожного студента з ООП.

Психологічний супровід є невід'ємним та надзвичайно важливим компонентом інклюзивної освіти у фахових коледжах, що відіграє ключову роль у сприянні успішній адаптації, соціальній інтеграції та всебічному особистісному розвитку студентів з особливими освітніми потребами. Попередні наукові дослідження у цій галузі виявили значну кількість різноманітних психологічних проблем та потреб, з якими стикається ця категорія студентів, що підкреслює необхідність застосування індивідуалізованого та комплексного підходу до організації їхньої підтримки.

Ефективність різних форм та методів психологічного супроводу, що використовуються у закладах передвищої освіти, потребує подальшого глибокого вивчення та адаптації до специфіки навчального процесу у коледжі. Подолання існуючих бар'єрів у доступі студентів з ООП до якісної психологічної допомоги, а також підвищення рівня готовності викладацького складу до ефективної роботи

з цією категорією студентів є важливими завданнями для подальшого розвитку інклюзивної освіти в Україні.

Вимушений перехід на дистанційне навчання виявив нові, раніше не повністю усвідомлені виклики та потреби студентів з ООП, що потребує розробки спеціалізованих підходів до надання їм психологічної підтримки в онлайн-форматі. Подальші наукові дослідження у цій сфері можуть бути спрямовані на детальне вивчення ефективності різних моделей психологічного супроводу в конкретному українському контексті, розробку та апробацію інноваційних методів підтримки, а також на всебічний аналіз впливу різноманітних факторів, зокрема соціальних, економічних та освітніх, котрі впливають на психологічне благополуччя студентів з особливими освітніми потребами. Незважаючи на значний обсяг вже проведених досліджень у сфері психологічного супроводу студентів фахових коледжів з ООП, залишається ще багато питань, що потребують подальшого вивчення, особливо в контексті специфіки української системи передвищої освіти та її постійної адаптації до міжнародних стандартів інклюзії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабяк, О.О., & Коломієць, Є.М. (2025). Супровід осіб з особливими освітніми потребами в закладах фахової перед вищої освіти. *Reviews of Modern Science*, (9). Retrieved from <https://ojs.scipub.de/index.php/RMS/article/view/5620>
2. Прохоренко, Л.І., Бабяк, О.О., & Баташева, Н.І. (2020). Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами: стратегія реалізації. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(1), 1–6. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-7-5>
3. Засенко, В.В., & Прохоренко, Л.І. (2019). Освіта «особливих» дітей: стратегія розвитку. *Народна освіта*, 3–4, 48–52. <https://lib.iitta.gov.ua/718099/1>
4. Коломієць, Є.М. (2024). Психологічний супровід студентів з ООП в закладах професійно-технічної освіти. *Безбар'єрність в освіті осіб з особливими потребами: досвід та інновації. Матеріали X Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології*. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Частина 2. 34–37 с.
5. Коломієць, Є.М. (2025). Виклики інклюзивного навчання у фахових коледжах: досвід роботи зі студентами з ООП. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної*

конференції «Соціально педагогічний супровід розвитку життєвої успішності студентів в контексті сучасних викликів».

6. Литовченко, С.В. (2008). Психолого-педагогічний супровід навчання осіб із порушеннями слуху у вищих навчальних закладах (організаційний аспект). *Актуальні проблеми навчання і виховання людей з особливими потребами*, 5 (7). С. 400–409.

7. Чеботарьова, О.В. (2022). Навчання та підтримка дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах війни: поради педагогам. *Особлива дитина: навчання та виховання*, 3, 40–51. <https://doi.org/10.33189/ectu.v107i3.113> <https://lib.iitta.gov.ua/732610/>

REFERENCES

1. Babiak Olha Oleksiivna, & Kolomiets Yevhenii Mykolaiovych. (2025). Suprovid osib z osoblyvymy osvithnimy potrebamy v zakladakh fakhovoi pered vyshchoi osvity [Support for people with special educational needs in institutions of professional pre-higher education]. *Reviews of Modern Science*, (9). Retrieved from <https://ojs.scipub.de/index.php/RMS/article/view/5620> [in Ukrainian].

2. Prokhorenko, L.I., Babiak, O.O., & Batasheva, N.I. (2020). Psykholohichniy suprovid ditei z osoblyvymy osvithnimy potrebamy: stratehiia realizatsii [Psychological support for children with special educational needs: implementation strategy]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 2(1), 1–6. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-7-5> [in Ukrainian].

3. Zasenka, V.V., & Prokhorenko, L.I. (2019). Osvita «osoblyvykh» ditei: stratehiia rozvytku [Education of «special» children: a development strategy]. *Narodna osvita*, 3–4, 48–52. <https://lib.iitta.gov.ua/718099/1> [in Ukrainian].

4. Kolomiets, Ye.M. (2024). Psykholohichniy suprovid studentiv z OOP v zakladakh profesiino-tekhnichnoi osvity [Psychological support for students with special needs in vocational education institutions]. «Bezbariernist v osviti osib z osoblyvymy potrebamy: dosvid ta innovatsii». *Materialy X Mizhnarodnoho konhresu zi spetsialnoi pedahohiky ta psykholohii*. К.: ISPP imeni Mykoly Yarmachenka NAPN Ukrainy. Chastyna 2. 34–37 s. [in Ukrainian].

5. Kolomiets, Ye.M. (2025). Vykylyky inkluzyvnoho navchannia u fakhovykh koledzhakh: dosvid roboty zi studentamy z OOP [Challenges of inclusive education in vocational colleges: experience of working with students with SEN]. *Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Sotsialno pedahohichniy suprovid rozvytku zhyttievoi uspushnosti studentiv v konteksti suchasnykh vykylykiv»*. [in Ukrainian].

6. Lytovchenko, S.V. (2008). Psykholoho-pedahohichniy suprovid navchannia osib iz porushenniamy slukhu u vyshchyykh navchalnykh zakladakh (orhanizatsiyniy aspekt) [Psychological and pedagogical support for the education of people with hearing impairments in higher educational

institutions (organizational aspect)]. *Aktualni problemy navchannia i vykhovannia liudei z osoblyvyvymy potrebamy*, 5 (7). S. 400–409. [in Ukrainian].

7. Chebotarova, O.V. (2022). Navchannia ta pidtrymka ditei z porushenniamy intelektualnoho rozvytku v umovakh viiny: porady pedahoham [Teaching and supporting children with intellectual disabilities in wartime: advice for educators]. *Osoblyva dytyna: navchannia ta vykhovannia*, 3, 40–51. <https://doi.org/10.33189/ectu.v107i3.113> <https://lib.iitta.gov.ua/732610/> [in Ukrainian].

Матеріал надійшов до редакції 09.05.2025

УДК 158.723.6:158.936.4

Альона Король,

докторка філософії (PhD),

доцентка кафедри дошкільної освіти

akorolin@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0392-4113>

Alyona Korol,

PhD, Associate Professor of the Department
of Preschool Education

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

вул. Острозького, 32, м. Вінниця,

Вінницька область, Україна, 21001

Vinnitsia State Pedagogical University

named after Mykhailo Kotsiubynskyi

32, Ostrozkyi str,

Vinnitsia region, Ukraine, 21001

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСВОЄННЯ МОВИ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ